

Η ελληνική γλώσσα και το ινδοευρωπαϊκό ζήτημα

Στα τέλη του 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα οι P. Kretschmer και A. Fick διαπίστωσαν πως στην αρχαία ελληνική γλώσσα απαντούν πολλές λέξεις - με παραγωγικές καταλήξεις - σσ, -πτ, -νθ, -μν, -νδ – που δεν είναι ελληνικής προέλευσης και δε μπορούν να ετυμολογηθούν από την Ινδοευρωπαϊκή γλωσσική παράδοση. Τέτοιες λέξεις αφορούσαν κυρίως τοπωνύμια, (όπως Κόρινθος, Κνωσσός, Κάλυμνος), η γεωγραφική εξάπλωση των οποίων συμπίπτει με τις περιοχές, όπου κατοικούσαν, σύμφωνα με τις αρχαίες γραπτές πηγές, προελληνικά φύλλα, όπως οι Πελασγοί, και αποτελούν κατάλοιπα από γλώσσες που μιλήθηκαν πριν από την άφιξη των ελληνόγλωσσων ομάδων. Ανάγονται, επομένως, σε προ-ελληνικό γλωσσικό υπόστρωμα.

Η ύπαρξη του προ-ελληνικού υποστρώματος, που διατηρείται μέχρι σήμερα σε πολλά τοπωνύμια του ελλαδικού χώρου, αποτελεί σημαντικό επιχείρημα των ερευνητών που υποστηρίζουν ότι ο σημερινός ελλαδικός χώρος δεν κατοικούνταν ανέκαθεν από ελληνόφωνους πληθυσμούς. Παράλληλα, διαπιστώθηκαν ομοιότητες με τοπωνύμια της Μ. Ασίας (π.χ. Μύλασσα), όπου μιλούσαν γλώσσες (λυδική, καρική) που μέχρι τότε δε θεωρούνταν ινδοευρωπαϊκές. Οι ερευνητές συνέδεσαν τα τοπωνύμια με προ-ελληνικά καρικά φύλα που ζούσαν στον ελλαδικό χώρο πριν την έλευση των Ελλήνων. Η άποψη αυτή ισχυροποιήθηκε από το βασικό αξίωμα πως τα τοπωνύμια δεν αλλάζουν, ακόμα και όταν μια νέα γλώσσα εμφανίζεται στην περιοχή, αλλά θεωρούνται κατάλοιπα παλαιότερων γλωσσών και των πληθυσμών που τις μιλούσαν.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όμως, ο B. Hrozný έρχεται να ανατρέψει τα συμπεράσματα των P. Kretschmer και A. Fick. Αποκρυπτογραφώντας τα γραπτά κείμενα της χετιτικής (1915) απέδειξε ότι όχι μόνο η χετιτική ανήκει στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια γλωσσών, αλλά και οι κυριότερες ανατολιακές γλώσσες, συμπεριλαμβανομένης της καρικής (πάνω στην οποία στήριζαν το επιχείρημά τους οι δύο προαναφερθέντες ερευνητές), είναι απόγονοι της χετιτικής και επομένως, σχετίζονται και αυτές με την μεγάλη Ινδοευρωπαϊκή οικογένεια. Συνεπώς, το προ-ελληνικό υπόστρωμα συνέχιζε να θεωρείται προ-ελληνικό, δεν ήταν, όμως, προ-ινδοευρωπαϊκό. Συσχετίστηκε με τον ανατολιακό κλάδο της Ινδοευρωπαϊκής οικογένειας, και ιδιαίτερα με την λουβική γλώσσα.

Η συγκεκριμένη γλωσσολογική θεωρία υποστηρίζει την ύπαρξη μίας ή περισσότερων προ-ελληνικών γλωσσών στον ελλαδικό χώρο, οι οποίες ανήκουν στην Ινδοευρωπαϊκή οικογένεια. Συμπερασματικά, η ελληνική γλώσσα δεν ομιλούνταν ανέκαθεν στον ελλαδικό χώρο και οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί δεν ήταν γηγενείς, αλλά εμφανίστηκαν σε μεταγενέστερη χρονική περίοδο.

Όταν τα μνημειακά μυκηναϊκά ανάκτορα καταστράφηκαν από πυρκαγιά κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού, διέσωσαν στην τέφρα τους τις πινακίδες της Γραμμικής Β΄. Η αποκρυπτογράφησή τους, το 1952, από τους Ventris και Chadwick, έφερε στο φως τα αρχαιότερα γραπτά μνημεία της ελληνικής γλώσσας.

Όμως, η γραπτή κωδικοποίηση μιας γλώσσας δεν αποτελεί και το χρονικό σημείο της εμφάνισής της. Είναι αυτονόητο ότι οι γλώσσες υπάρχουν πριν την επινόηση της γραφής. Εξάλλου, η γραπτή κωδικοποίηση της γλώσσας είναι μια σύμβαση, που μεταβάλλεται στο χρόνο, ανάλογα με τις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές συνθήκες, αλλά και τον σκοπό που κάθε φορά εξυπηρετεί. Αυτό αποδεικνύει η διαφορά ανάμεσα στη Γραμμική Β΄ και το μεταγενέστερο ελληνικό αλφάβητο. Θα πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη πως η Γραμμική Β΄ επινοήθηκε για να καλύψει διοικητικές ανάγκες των μυκηναϊκών ανακτόρων (αρχεία, οικονομικές συναλλαγές) και ήταν προνόμιο μιας μικρής μερίδας γραφένων και ανώτερων αξιωματούχων. Επομένως, δεν πρόκειται για μια γραφή που γνώριζε η πλειονότητα των κατοίκων του ελλαδικού χώρου. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι δε μιλούσαν την ελληνική γλώσσα.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι απαρχές της ελληνικής γλώσσας μπορούν με βεβαιότητα να τοποθετηθούν σε περίοδο πρωιμότερη της εμφάνισης της Γραμμικής Β΄.